

اشاره

بدون شک، مدیران و رهبران آموزشی در اثربخشی فعالیت‌های یاددهی - یادگیری نقش محوری بر عهده دارند و عملکرد آنان سهم قابل توجهی در موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان دارد. به دنبال تغییر نظام آموزشی و تغییر در شیوه‌های تدریس و ارزشیابی، بر آن شدیم تا گفت‌وگویی با یکی از مدیران موفق هنرستانی به صورت مجازی داشته باشیم و ضمن اطلاع از تجارب ایشان، به خصوص در زمان شیوع «کووید ۱۹» و با چالش مواجه شدن اجرای اغلب آموزش‌های فنی و حرفه‌ای، به ارزیابی نظام آموزشی جدید بپردازیم. بدین منظور آقای دکتر لطفی نیا رئیس گروه مکانیک دفتر تألیف کتاب‌های درسی فنی و حرفه‌ای و کار دانش که تجارب مدیریتی در هنرستان را هم دارند، زحمت این کار را عهده‌دار شدند.

گفت‌وگو با مدیر

هنرستان فنی

ماندگار ابوذر

(اصفهان)

جذب هنرجویان با مصاحبه ورودی و آزمون انجام می‌گیرد. تعداد همکاران شاغل ۱۲۸ نفر و تعداد هنرجویان ۸۶۲ نفر است که در سطح ناحیه و استان بالاترین آمار را دارد.

● **زمانی طول دوره آموزش‌های فنی و حرفه‌ای چهار سال بود و بعد دو ساله شد و حالا سه سال است. به نظر شما کدام یک مناسب‌تر است؟**

○ در نظام دو ساله، ارتباط متون درسی با صنعت و بازار کار، در مقایسه با متون و مفاهیم کتاب‌های درسی نظام چهارساله، کمرنگ و گسسته شده بود. اما در نظام فعلی، هنرجویان سه سال در هنرستان آموزش می‌بینند و وضعیت مطلوب شده است. گرچه در نظام فعلی هم به بازنگری در تألیف و چاپ کتاب‌های درسی نیاز داریم و ایجاد ارتباط تنگاتنگ بین آن‌ها با فناوری و صنعت روز، ضرورت دارد.

● **نظام آموزشی ۳-۳-۶ را چگونه ارزیابی می‌کنید؟**

○ نظام آموزشی جدیدی که در سند راهبردی و تحول بنیادین آموزش و پرورش تصویب شده است (آذرماه ۱۳۹۰)، دارای نقاط قوت و رویکردهای علمی است که لازمه تحقق آن‌ها اختصاص منابع مالی و حمایت‌های حقوقی و اداری برای اجرا و نظارت بر حسن اجرای برنامه‌هاست. این موضوع مستلزم اتخاذ سیاست‌های کارآمد و اثربخش و فراهم آوردن شرایط، منابع و زیرساخت‌های فنی و تخصصی است. از سوی دیگر، ایجاد فرصت‌های متنوع برای ارتقای توانمندی‌های معلمان و مدیران به منظور ارتقای سطح عملکرد مدارس در اجرای برنامه درسی ملی و تجهیز هنرستان‌ها به فناوری‌های نوین، امری لازم است.

● **نظر شما درباره آموزش مبتنی بر شایستگی (شایستگی محور) چیست؟**

○ برنامه آموزش مبتنی بر شایستگی، به دلیل اینکه زیرساخت‌های لازم برای تحقق موضوع شایستگی محور فراهم نشده، همچنان بیشتر به نمره‌محوری متمایل شده است. در صورتی که هدف و تأکید آموزش بر پرونده‌هاست. یا به عبارت دیگر، تأکید بر پیامدهای یادگیری است، به جای تأکید بر محتوا، تأکید بر کسب شایستگی و تأکید بر اهداف.

● **ابتدا از خودتان بگویید و اینکه چگونه به مدیریت هنرستان منصوب شدید؟**

○ **سیدرحیم زرافشانی** هستم، متولد ۱۳۴۳ در اصفهان، با مدرک لیسانس الکترونیک و کارشناسی ارشد در رشته مکترونیک. در سال ۱۳۷۲ در آموزش و پرورش استخدام شدم. ۱۲ سال پیشینه و سابقه مدیریت دارم. ابتدا مدیر «هنرستان شهید چمران» ناحیه ۶ اصفهان بودم و در سال‌های اخیر (از ۱۳۹۲ تاکنون) به‌عنوان مدیر «هنرستان فنی ماندگار ابوذر» در ناحیه ۱ اصفهان، واقع در خیابان شهید **مطهری** مشغول به فعالیت هستم.

گزینش و انتخاب این‌جانب به‌عنوان مدیر، در هر دو ناحیه خدمتی توسط مسئولان اداره انجام شده است. گذشته از مدیریت، همواره در رشته الکترونیک به امر تدریس ادامه داده‌ام و به‌عنوان عضو گروه‌های آموزشی رشته الکترونیک استان، با این گروه‌ها همکاری مستمر دارم. در سنوات اخیر، با همراهی و عنایت سایر همکاران و مدیر ناحیه، به‌عنوان منتخب نماینده مدیران در تعامل هستم. مدت زمانی نیز با «شورای آموزش و پرورش شهر اصفهان» افتخار همکاری داشته‌ام.

● **از هنرستان ماندگار ابوذر و رشته‌های در حال اجرای آن بگویید. آمار هنرجویان و نیروی انسانی هنرستان چگونه است؟**

○ هنرستان ماندگار ابوذر یکی از مراکز آموزشی با قدمت ۸۵ ساله در شهر اصفهان و یکی از پنج هنرستان قدیمی در سطح کشور است. این هنرستان در سال ۱۳۱۵ با همکاری دولت وقت و کشور آلمان با عنوان «هنرستان صنعتی شماره یک» تأسیس شد و در حال حاضر با ۹ رشته به این شرح دایر است: الکترونیک، الکترونیک، مکترونیک، مکانیک خودرو، تأسیسات مکانیکی، صنایع فلزی، صنایع چوب و مبلمان، ماشین‌ابزار و شبکه و نرم‌افزار رایانه. به دلیل اقبال عمومی،

● محتوای کتاب‌های درسی جدید فنی‌و حرفه‌ای و کاردانش را چگونه ارزیابی می‌کنید؟

○ در آموزش براساس شایستگی از دو نوع محیط یادگیری می‌توان استفاده کرد: یکی شبیه به محیط واقعی کار (شبیه‌سازی‌شده) و دومی محیط واقعی کار. در هر صورت، با توجه به تجهیزات کارگاهی و آزمایشگاهی، کارگاه تولیدی و عملیات میدانی و کارآموزی، اجرای برنامه هنرستان به اختصاص بودجه نیاز دارد. همچنین، عقد توافق‌نامه‌های برون‌سازمانی با مشارکت بخش‌های دولتی و غیردولتی می‌تواند سهم بسیار مؤثری در آموزش مهارت‌های مربوط به کار در قالب پروژه داشته باشد.

● پودمانی شدن کتاب‌ها چه تأثیری بر یادگیری مهارت‌ها دارد؟

○ یکی از مزایای پودمانی شدن کتاب‌های درسی این است که در پایان پودمان، به هنرجویان فرصت لازم را برای رفع اشکال و در نهایت یادگیری بهتر می‌دهد. اما از معایب این روش از هم‌گسیختگی مطالب و مطرح‌شدن عنوان جدید و هدف درسی در پودمان بعدی است که وابستگی منطقی لازم را با اهداف پودمانی ندارد و قضاوت و سنجش یادگیری توسط هنرآموز را با مشکل مواجه می‌کند. از سوی دیگر، چاپ و صحافی دفاتر امتحان باعث پیدایش بروکراسی گسترده و اضافه شدن حجم کار معاونین اجرایی، با توجه به تعداد رشته‌ها و تعداد پودمان‌ها شده است. بیشترین وقت مدیران هنرستان هم به امضای این دفاتر اختصاص می‌یابد.

● ارتباط محتوای کتاب‌ها با مشاغل موجود در صنعت را چگونه می‌بینید؟

○ ارتباط محتوای کتاب‌ها در برخی رشته‌ها به‌روزرسانی شده و تغییراتی در تألیف کتاب‌ها به عمل آمده است. ولی در برخی از رشته‌ها این ارتباط به‌صورت مناسب وجود ندارد و سرفصل‌ها باید به‌روزرسانی شوند. لازم است برنامه درسی و تربیتی آموزش فنی‌و حرفه‌ای و مهارتی برای تمامی هنرجویان به‌صورت پیوسته و یکپارچه طراحی و تدوین شود و این برنامه‌ها با رعایت انعطاف‌پذیری، با نیازهای هر یک از گروه‌های هنرجویان، آمیخته سرزمین و نیاز بازار کار انطباق و سازگاری داشته باشد. هر قدر آموزش و تربیت فنی‌و حرفه‌ای به

دنیای واقعی کار بیشتر توجه جدی داشته باشد و از مشارکت بنگاه‌های اقتصادی استفاده کند و محیط آموزشی به محیط کار واقعی از منظر تجهیزات و فضا بیشتر نزدیک شود، موفق‌تر خواهد بود.

● آینده فارغ‌التحصیلان فعلی هنرستان‌ها را چگونه ارزیابی می‌کنید؟

○ با توجه به ماهیت برخی رشته‌ها، آینده فارغ‌التحصیلان از تفاوت‌هایی برخوردار است. در رشته‌هایی که به صنعت و بازار کار نزدیک‌ترند، مانند رشته‌های صنعتی (که در این هنرستان اکثر آن‌ها دایرنند)، آینده شغلی بهتری را می‌توان برای هنرجویان متصور شد. برای مثال، در رشته مکترونیک که در این هنرستان نیز دایر است، هنرجویان به سبب ماهیت این رشته، با مهارت‌های اساسی هشت رشته دیگر نیز آشنا می‌شوند. بنابراین به نظر می‌رسد، فارغ‌التحصیلان آن از موفقیت بیشتری برخوردار باشند.

● عامل اصلی موفقیت هنرستان‌ها را در چه می‌دانید؟

○ عامل مهم در موفقیت هنرستان‌ها را می‌توان نفس و روح آموزش‌های عملی در کنار آموزش‌های نظری دانست. آموزش اصول اولیه کار جمعی و گروهی در کارگاه به هنرجویان، آن‌ها را برای کار و تلاش آینده آماده می‌کند و روحیه کار تیمی را در آن‌ها بالا می‌برد. آموزش‌های نظری و به همراه آن، فعالیت‌های عملی و کارگاهی، انگیزه تلاش و کسب مهارت را در هنرجویان دوچندان می‌کند. به همین دلیل محیط‌های هنرستانی برای تحصیل جذاب و مورد علاقه هنرجویان مستعد هستند.

● اگر بخواهیم از هنرستان به‌عنوان مدرسه زندگی یاد کنیم، آینده فارغ‌التحصیلان را چگونه تصور می‌کنید؟

○ کار گروهی و تیمی که در کارگاه‌ها در کنار آموزش‌های تئوری و درس‌های عمومی در هنرستان‌ها انجام می‌گیرد، نقش مهمی در تربیت و پرورش رفتارهای هنرجویان دارد. نحوه آموزش و نوع رفتار هنرآموزان، در انتقال مهارت‌ها بسیار تأثیرگذار است و هنرجویان همواره توصیه‌های مربیان خود را سرلوحه فعالیت‌های خود قرار می‌دهند. در واقع، نقش هنرآموزان و قابلیت‌های فنی آنان در تربیت و

سخت‌افزایی مانند نصب تابلوی هوشمند و ارتقای سرعت اینترنت پرداختیم. حتی یک سرور مجزا برای هنرستان تهیه کردیم که به وسیله آن می‌توان در ناحیه و استان نیز به آموزش بقیه مراکز کمک کرد. هم‌زمان نیز به هنرجویان طرز استفاده از اینترنت را طبق برنامه‌های مدون آموزش دادیم.

گرچه هنرستان تعطیل شد، اما فرایند آموزش و یادگیری همچنان جاری است. برنامه‌ریزی شده است که با توجه به تعطیلی کارگاه‌های عملی، از راهکارهای «هنرجومحور» و «پروژه‌محور» استفاده شود. بدین ترتیب که هنرآموزان به هر گروه از هنرجویان پروژه‌هایی بدهند و آن‌ها را برای انجام این پروژه راهنمایی کنند. یعنی هنرجویان در منزل نیز با کارهای عملی آشنا می‌شوند. ارتباط با اولیا و مشارکت آنان در جلسه‌های غیرحضور و تعامل دوسویه با آنان، دلجویی از هنرجویانی که به دلیل کرونا پدر یا مادر خود را از دست داده‌اند و دچار استرس شده‌اند، برقراری ارتباط مشاوره‌ای و ارائه راهکارهای کاهش اضطراب، از جمله اقدامات هنرستان در این دوران بوده است. علاوه بر این، با شناسایی هنرجویانی که به علت مشکلات اقتصادی خانواده نتوانسته بودند گوشی تهیه کنند، هنرستان به آنان کمک‌هایی ارائه کرد.

با توجه به اینکه این هنرستان در استان اصفهان یکی از سه واحد آموزشی است که دارای بیشترین شهدای دانش‌آموزی است، طبق برنامه‌ریزی هر ساله، امسال نیز متفاوت از سال‌های قبل آیین بزرگداشت و تجلیل از خانواده معزز شهدا، با استفاده از فضای وبینار و با حضور مجازی خانواده شهدا برگزار شد.

در پایان متذکر می‌شود، بسیاری از چالش‌هایی که هم‌اکنون کشور با آن‌ها دست به گریبان است (مسائل اشتغال، مدرک‌گرایی، فقدان مهارت‌های زندگی، مشکلات ازدواج و ...) را می‌توان با آموزش‌های فنی‌وحرفه‌ای برطرف یا حداقل کم‌رنگ‌تر کرد. بنابراین، مانند همه کشورهای صنعتی که آموزش‌های فنی‌وحرفه‌ای را سرلوحه آموزش‌های خود قرار داده‌اند، ما نیز برای موفقیت هر چه بیشتر باید آموزش‌های فنی‌وحرفه‌ای را سرلوحه آموزش‌های خود قرار دهیم. به امید موفقیت هر چه بیشتر برای کشورمان در جهان اقتصاد و در جهانی هر چه سالم‌تر.
ان شاء الله.

آموزش هنرجویان بی‌بدیل است و همواره می‌تواند سرمشق و سرلوحه فعالیت‌های هنرجویان تا پایان فارغ‌التحصیلی و حتی پس از آن باشد. آنان به توصیه‌ها و آموزش‌های هنرآموزان و استادکاران خود باور و ایمان قلبی دارند و آن‌ها را به‌خوبی به کار می‌بندند.

یکی از اصول مهمی که در کارگاه‌ها به هنرجویان آموزش داده می‌شود، این است که در پایان کار فضای کارگاه را مرتب کنند. هر هنرجو موظف است، در پاکیزگی و بهداشت کارگاه با دیگران همکاری کند؛ همان‌گونه که در مدارس ژاپن دانش‌آموزان وظیفه دارند در تمیز کردن کلاس‌های درس مشارکت کنند.

از سوی دیگر، ریسک‌پذیری، تجربه شکست و پیروزی، و تلخ و شیرین‌های مراحل انجام کار و پروژه، و درک مفهوم همکاری و تعاون، و مشارکت در کار، هنرجویان را برای زندگی فردا آماده می‌سازد. در یک مقایسه کلی می‌توان گفت: اکثر فارغ‌التحصیلان هنرستان‌ها جوانانی موفق، باراده و خودساخته تربیت می‌شوند. اگر زندگی‌نامه برخی از صنعت‌کاران موفق و کارآفرینان جامعه را بررسی کنیم، درمی‌یابیم اغلب آنان فارغ‌التحصیلان محیط‌های فنی و هنرستان‌ها بوده‌اند.

● سؤال آخر اینکه در شرایط شیوع بیماری کرونا و آموزش مجازی، شما چه تمهیداتی را اندیشیده‌اید و محتوای عملی کتاب‌ها را چگونه اجرا می‌کنید؟

○ از اوایل اسفندماه ۱۳۹۸ و با شیوع بیماری «کووید ۱۹» در کشور، برنامه‌ریزی برای آموزش مجازی در دستور کار قرار گرفت و با همت هنرآموزان رشته رایانه، طی جلساتی توفیق یافتیم، به‌عنوان اولین واحد آموزشی در سطح ناحیه و حتی استان، کلاس‌های آموزش مجازی را در تمام درس‌ها، با شعار «مدارس تعطیل‌اند، اما آموزش و یادگیری تعطیل نیست»، در کمترین فرصت و با تعداد بالای آمار دانش‌آموزی برگزار کنیم.

در سال جدید نیز، با بهره‌گیری از تجربه‌های سال قبل و آسیب‌شناسی‌ها، به‌حول و قوه الهی و متکی بر منابع موجود و توانمندی همکاران، و با استفاده از بهترین روش‌ها، از جمله برنامه «شاد»، «آدوب کانکت» و «وبینار»، برای آموزش مجازی برنامه‌ریزی کردیم. همچنین، به تجهیز